

Asia C-827/19

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

13.11.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Audiencia Provincial de Pontevedra (Pontevedran maakunnallinen
ylioikeus)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

29.10.2019

Valittajat:

D.A.T.A.

L.F.A.

A.M.A.G.

L.F.A.

J.G.C.

S.C.C.

A.C.V.

A.A.G.

A.C.A.

L.C.A.

N.P.B.

P.C.A.

Vastapuoli:

Ryanair D.A.C.

Pääasian oikeudenkäynnin kohde

Useiden eri matkustajien (jäljempänä valittajat) tekemä valitus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antamasta tuomiosta, jolla heidän lentoyhtiö Ryanair D.A.C:tä (jäljempänä vastapuoli) vastaan nostamansa kanne hyväksyttiin osittain.

Ennakkoratkaisupyyntö kohde ja oikeusperusta

Ennakkoratkaisupyyntössä tiedustellaan SEUT 267 artiklan perusteella asetuksen (EY) N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdan tulkintaa.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1 Voidaanko asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna ”poikkeuksellisenä olosuhteena” pitää sitä, että lentoliikenteen harjoittajan palveluksessa oleva henkilöstö käyttää lakko-oikeuttaan osallistuakseen ammattiliiton järjestämään lakkoon parempien työehtojen vaatimiseksi, jos lakko ei perustu työnantajan aiempaan päätökseen vaan työntekijöiden omiin vaatimuksiin, vai onko päinvastoin kyse lentoliikenteen harjoittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen liittyvästä olosuhteesta?
- 2 Onko lentoliikenteen harjoittaja käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa velvollinen toteuttamaan lainsäädännössä hyväksytyjä toimenpiteitä myös silloin, kun lakko-oikeuden käyttämisestä on annettu lainsäädännössä edellytetty ennakoilmoitus, eli esimerkiksi tarjoamaan lentoja muilta lentoyhtiöiltä, joihin lakko ei vaikuta?
- 3 Onko määritettäessä sitä, voidaanko lentoyhtiön matkustamohenkilöstön lakkoa pitää asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna ”poikkeuksellisenä olosuhteena”, merkitystä sillä, miten lakko päätetään, erityisesti siinä tapauksessa, että se päätetään riidan osapuolten tekemiin vastavuoroisiin myönnytyksiin?

Unionin oikeussäännöt, joihin on vedottu

Matkustajille heidän lennolle pääsyä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta 11.2.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 261/2004, johdanto-osan 1, 2 ja 12 perustelukappale ja 5 artiklan 3 kohta

Tuomio 4.5.2017, Pešková ja Peška (C-315/15, EU:C:2017:342) ja tuomio 17.4.2018, TUIfly GmG (C-195/17, EU:C:2018:258)

Yhteenveto tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 4 Pääasian 16 valittajaa ostivat lentoyhtiö Ryanairin internetsivulta meno-paluulennot reitille Porto-Carcassonne. Kun kyseiset matkustajat saapuivat 1.4.2019 Carcassonnen lentoasemalle lähteäkseen paluulennolle (jonka aikataulun mukainen lähtöaika oli klo 15.25), heille ilmoitettiin, että lento oli peruutettu lentoyhtiön matkustamohenkilöstön lakon vuoksi. Lentoyhtiö tarjosi heille mahdollisuuden lentää seuraavana päivänä Madridiin Toulousen lentoasemalta klo 8.15 lähtevällä saman yhtiön lennolla, jonka saapumisaika oli klo 9.35 paikallista aikaa.
- 5 Koska matkustajille ei tarjottu minkäänlaista kuljetusta Toulousen lentoasemalle eikä Madridista Vigoon eikä myöskään aterioita eikä majoitusta, he nostivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen, jossa lentoyhtiötä vaadittiin maksamaan yhtäältä yhteensä 1 216,59 euroa korvauksena kuljetus- ja majoituskuluista (kulut olivat yhteensä 2 067,92 euroa, mutta lentoyhtiö maksoi niistä 731,33 euroa) ja toisaalta yhteensä 3 750 euroa korvauksena lennon peruuttamisesta (250 euroa matkustajaa kohti).
- 6 Vastineessaan lentoyhtiö suostui korvaamaan matkustajien vaatimat kuljetus- ja ylläpitokulut, mutta kieltäytyi maksamasta korvausta lennon peruuttamisesta, koska peruuttamisen syynä oli sen mukaan ollut portugalilaisen ammattiliiton järjestämä Ryanairin matkustamohenkilöstön lakko, jonka ilmoitetut työnseisaukset pidettiin 29.3., 1.4. ja 4.4.2019, ja se täsmensi, että lennon peruuttamisen syy ei ollut sen hallittavissa. Lentoyhtiö väitti, että lakon syynä ei ollut mikään ”erityinen työehtojen muutos”, vaan se, että matkustamotyöntekijät ”esittivät yllättäen työehtoja koskevia vaatimuksia” (muun muassa vähimmäispalkasta, isyyslomista ja työntekijästä johtuvan irtisanomisen kieltämisestä), ja katsoi, että käsiteltävään asiaan ei sovelleta Euroopan unionin tuomioistuimen tuomioon TUIfly GmgH (C-195/17, EU:C:2018:258) perustuvaa oikeuskäytäntöä.
- 7 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antamassa ratkaisussa hyväksyttiin kanne osittain niin, että lentoyhtiö määrättiin maksamaan korvauksena 1 216,59 euroa korkoineen, mutta lennon peruuntumista koskeva korvausvaatimus hylättiin sillä perusteella, että matkustamohenkilöstön lakko-oikeuden käyttämistä oli pidettävä poikkeuksellisenä, ennakoimattomana ja väistämättömänä olosuhteena, koska lain mukaan lakkoon osallistuneita työntekijöitä ei voitu korvata muilla työntekijöillä.
- 8 Matkustajat valittivat kyseisestä tuomiosta vedoten useisiin Espanjan tuomioistuinten antamiin ratkaisuihin, jotka tukevat väitettä, jonka mukaan lentoliikenteen harjoittajan on käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa osoitettava, että se ei olisi voinut välttää lennon peruuntumista, vaikka se olisi toteuttanut siltä kohtuudella edellytettävät toimenpiteet myös itse lakkoa edeltäneen neuvotteluvaiheen aikana, ja väittivät, että lentoyhtiön työntekijöiden esittämät työehtoja koskevat vaatimukset liittyvät yhtiön

tavanomaiseen toimintaan, mistä syystä niitä ei voida pitää poikkeuksellisina olosuhteina, jotka vapauttavat yhtiön velvollisuudesta maksaa matkustajille korvausta.

- 9 Lentoyhtiö vaatii valituksen hylkäämistä ja väittää, että lakko on poikkeuksellinen olosuhde, jota työnantaja ei voi välttää, koska se ei voi ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin sovittujen työnseisausten välttämiseksi, kun otetaan huomioon, että Portugalin lainsäädännössä kielletään korvaamasta lakkoon osallistuvia työntekijöitä muilla työntekijöillä. Lentoyhtiö vetoaa myös siihen, että useat Espanjan tuomioistuimet ja hallintoviranomaiset ovat asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohtaa soveltaessaan tehneet tämän suuntaisia ratkaisuja.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteluista

- 10 Ensinnäkin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa asetetaan tiettyjä velvoitteita, jotka lentoliikenteen harjoittajien on täytettävä matkustajiin nähden lennon peruuntuessa (avun antaminen, tiedottaminen ja taloudellinen korvaus). Kyseisen artiklan 3 kohdassa säädetään poikkeuksena, että lentoliikenteen harjoittajan ei tarvitse maksaa korvausta, ”jos se pystyy osoittamaan, että peruutus johtuu poikkeuksellisista olosuhteista, joita ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu”.
- 11 Tämän jälkeen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää yhteenvedon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, jossa tarkastellaan käsitettä ”poikkeukselliset olosuhteet”, jotka voivat vapauttaa lentoliikenteen harjoittajan korvausvastuusta matkustajiin nähden. Koska kyseessä on poikkeus yleiseen korvausvelvollisuuteen, sitä on tämän oikeuskäytännön mukaan tulkittava suppeasti.
- 12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa yleisesti tuomioon Pešková ja Peška (C-315/15, EU:C:2017:342), jonka 22 kohdassa unionin tuomioistuin totesi, että poikkeuksellisina olosuhteina voidaan pitää ”tapahtumia, jotka eivät luonteensa tai alkuperänsä vuoksi liity asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen eivätkä ole tämän tosiasiallisesti hallittavissa”. Poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaolo ei kuitenkaan yksin riitä, vaan lentoyhtiön on myös näytettävä toteen, että näitä olosuhteita ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu. Mainitun tuomion 28 kohdan mukaan sen, joka aikoo vedota siihen, että poikkeukselliset olosuhteet vapauttavat sen vastuusta, on osoitettava, ”ettei niitä olisi missään tapauksessa voitu välttää tilanteeseen soveltuvilla toimenpiteillä, toisin sanoen sellaisilla, jotka poikkeuksellisten olosuhteiden ilmetessä ovat erityisesti asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan kannalta teknisesti ja taloudellisesti siedettävissä olevien edellytysten mukaisia”.
- 13 Sen nimenomaisen kysymyksen osalta, voidaanko sitä, että lentoyhtiön matkustamohenkilöstö käyttää lakko-oikeuttaan, pitää poikkeuksellisena

olosuhteena, joka vapauttaa lentoliikenteen harjoittajan sen korvausvastuusta, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tuomioon TUIfly GmgH (C-195/17, EU:C:2018:258), jonka tuomiolauselmassa todetaan, että se, että lentomiestöstä merkittävä osa on spontaanisti poissa työstä, kuten tilanne oli kyseisessä asiassa, ei kuulu asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun poikkeuksellisten olosuhteiden käsitteen alaan.

- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin huomauttaa, että käsiteltävä tapaus eroaa tuomiossa TUYfly (C-195/17, EU:C:2018:258) kyseessä olleesta tilanteesta, jossa lentoyhtiö oli ilmoittanut yllättäen rakenneuudistussuunnitelmistaan ja jossa työnseisauksesta ei ilmoitettu ennalta, minkä vuoksi sitä pidettiin villinä lakkona. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tuo esiin kyseisessä tuomiossa esitetyn perustelun, jonka mukaan riskien, jotka aiheutuvat tällaisiin rakenneuudistustoimenpiteisiin liittyvistä sosiaalisista seurauksista, on katsottava liittyvän asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan tavanomaiseen toimintaan, eikä merkitystä ole sillä, että lakkoa on pidettävä villinä.
- 15 Käsiteltävässä asiassa työnseisaukset eivät sitä vastoin – ainakaan näennäisesti – johtuneet siitä, että työnantaja olisi ensin miltään osin muuttanut työehtoja, vaan kyse oli yleisistä työehtojen parantamiseksi esitetyistä vaatimuksista, joita edistettiin ammattiliiton järjestämällä lakolla.
- 16 Näiden erojen vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, voidaanko työntekijöiden lakko-oikeuden laillisen käytön katsoa olevan tavanomaisesti työnantajan hallittavissa. Tuomion TUYfly perusteella voitaisiin päätellä, että työtaistelut kuuluvat työnantajan tavanomaiseen toiminnan puitteisiin ja että ne olisi voitu välttää suostumalla kohtuullisessa määrin työntekijöiden vaatimuksiin tai toteuttamalla ennakoilmoituksen jälkeisenä neuvotteluaikana toimenpiteitä, joilla lentojen peruuttaminen olisi voitu välttää. Käsiteltävässä asiassa ei kuitenkaan ole selvää, mitä konkreettisia toimenpiteitä kyseisessä tilanteessa olisi voitu toteuttaa tai oliko työnantaja velvollinen asetuksen N:o 261/2004 mukaisesti toteuttamaan lainsäädännössä hyväksytyjä toimenpiteitä, kuten esimerkiksi tarjoamaan lentoja muilta lentoyhtiöiltä, joihin lakko ei vaikuttanut.
- 17 Ei myöskään ole selvää, voiko sillä, miten työtaistelu päätettiin (kaikkien työntekijöiden esittämien vaatimusten hyväksymiseen vai työtaistelun osapuolten vastavuoroisiin myönnytyksiin), olla merkitystä arvioitaessa, olisiko lentoyhtiö voinut välttää lakon ja voidaanko lakkoa näin ollen pitää asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna ”poikkeuksellisena olosuhteena”.